

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARI DERSİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

IDENTIFYING OPINIONS OF THE CANDIDATE TEACHERS OF SCIENCE EDUCATION DEPARTMENT ABOUT THE LECTURE OF COMMUNITY SERVICE PRACTICES (CSP)

Pınar URAL KELEŞ¹ & Süleyman AYDIN*

¹Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Ağrı, Türkiye

Geliş Tarihi: 22 Mart 2011

Kabul Tarihi: 24 Ağustos 2011

ÖZET

Bu araştırma 2006 yılından itibaren zorunlu ders olarak okutulmaya başlanan Topluma Hizmet Uygulamaları (THU) dersi hakkında Fen Bilgisi öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini 2009- 2010 öğretim yılı bahar döneminde Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören ve THU dersini alan 12 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Özel durum yöntemin kullanıldığı çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakatlardan yararlanılmıştır. Mülakat yapılacak öğrenciler ders kapsamında geliştirilen 12 proje grubunun her birinden rastgele seçilmiştir. Mülakatlardan elde edilen veriler betimsel ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Betimsel analizde mülakat verilerinden öğrencilerin görüşleri anlamlılık ve önemlilik düzeyi dikkate alınarak analiz edilmiş ve gerekli yerlerde bazı ifadeler tırnak işareti içinde aynen verilerek düzenlenmiştir. İçerik analizinde ise elde verilerden matris oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda THU dersinin öğretmen adaylarının topluma karşı duyarlılığın artırılmasına, toplumdaki sorunlar hakkında bilinçlenmesine ve manevi açıdan rahatlamaya yardımcı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Topluma hizmet uygulamaları, Fen bilgisi öğretmen adayları

ABSTRACT

This study aims at identifying opinions of the candidate teachers of science education department about the lecture of Community Service Practices (CSP) which has been given compulsorily since the year 2006. The

*Sorumlu yazar: yupul@hotmail.com

sample of the study was composed of 12 candidate teachers taking CSP lecture during the spring semester of 2009-2010 academic year from the department of science education in Ağrı İbrahim Çeçen University. Benefitted from the semi-structured interviews as data gathering tool, the study has used special case method. Students to be interviewed have been randomly selected from each of the 12 project group that have been developed within the scope of the lecture. Data obtained from the interviews have been subject to depictive and content based analysis. Students' opinions obtained from the interviews have been analysed by taking into consideration their levels of significance and importance and some expressions have been quoted intact where necessary in the depictive analysis. On the other hand, in the content based analysis, matrix has been formed from the data obtained. As result of the study, it has been determined that CSP lecture has improved the sensitiveness of the teacher candidates to the public, increase their awareness about the public issues and also help them feel relived spiritually.

Key Words: *Community service practices, Science teacher candidate,*

1. GİRİŞ

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile eğitime verdikleri önem arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Çağımızda toplumsal, bilimsel, ekonomik ve teknolojik alanlarda yaşanan hızlı ve kapsamlı değişimlere paralel olarak eğitim kurumlarının da kendini sürekli yenilemeleri kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu değişim sürecinde öğretmenlerin oynayacakları rol büyük önem taşımaktadır. Çünkü günümüzde öğretmenlerin görev ve sorumlulukları okul ve sınıfla sınırlı tutulmamakta; öğretmenlere yalnızca öğrencileri eğitime değil, yetişkinleri eğitime, ders dışı etkinliklerde bulunma, okulu geliştirme ve okul çevre ilişkilerini sağlama gibi topluma hizmet etmeye yönelik daha kapsamlı görev ve sorumluluklar da yüklenmektedir (Yıldırım vd., 2011) Öğretmenlerin bunu başarabilmeleri için hizmet içinde olduğu kadar öncesinde iyi yetiştirilmeleri, kendilerini sürekli geliştirmeleri gerekmektedir. Öğretmenliğin büyük ölçüde toplumsal sorumluluk taşıyan meslek alanlarından biri olması, öğretmenlerin toplumla bütünleşme ve toplumsal liderlik işlevini yerine getirme gibi önemli görev ve sorumluluklarının bulunması nedeniyle, öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimleri sırasında bu yönlerini geliştirme amacını güden deneyimler kazanmalarının önemini artırmaktadır (URL-1). Fakat okullarımızdaki öğrencileri geleceğe

hazırlama konusunda önemli eksiklikler olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili yapılan bilimsel araştırmalarda öğretmenlerin daha çok sınıf ve okul sınırları içerisinde görevler üstlendikleri, sınıf ve okul etkinliklerini daha da geliştirecek sınıf, okul ve topluma hizmet çaplı yeni etkinlikler üretmedikleri, okulda bireyselci çekingen davranışlar sergiledikleri, takım çalışması içerisinde, toplumla beraber, topluma yansiyacak orijinal etkinlik projelerine ve uygulamalarına önderlik edemedikleri ortaya çıkmıştır (URL-1; Hamedoğlu, 2002). Eğitim Fakültelerinin programlarının güncellenmesi amacıyla başlatılan çalışmalar çevresinde 2006-2007 ders yılından itibaren 4.sınıfların programlarına zorunlu bir ders olarak 1 saati teorik, 2 saati uygulama toplam 3 saat THU dersi eklenmiştir. Ders kapsamında yapılacak etkinlikler ile öğretmen adaylarında toplumsal duyarlılık ve farkındalık, işbirliği, dayanışma, etkili iletişim ve öz değerlendirme becerilerini destekleme, toplumsal sorumluluk bilincini geliştirerek ve özgüven oluşturmaktır. Uygulamaya yönelik etkinlikler içeren ders ile öğretmen adaylarından toplumun güncel sorunlarını belirlemeleri ve çözüm üretmeye yönelik projeler geliştirmeleri; böylece topluma hizmet etme bilinci kazanmalar beklenmektedir. (URL 1; Sönmez vd., 2009:).

Felsefi ve psikolojik temelleri John Dewey'in 1900'lü yılların başında dile getirdiği görüşleri üzerine temellendirilen THU uygulamalarının (Hatcher & Erasmus, 2008) bir ders olarak fakültenin ders programına yerleştirilmesi, sosyal pedagojiye doğru atılmış önemli bir adım olarak görülmekte ders ile bireyin sadece okulda öğrendikleriyle kalmayıp kendini gerçekleştirebildiği, sınıfın yapay ortamından çıkıp gerçek dünyaya adım attığı, sosyalleştiği, liderlik özelliklerini ortaya çıkardığı, toplumsal duyarlılık kazandığı belirtilmektedir (Çoşkun, 2009). Fakat dersin öğretmen yetiştirme programlarına çok yakın bir zamanda konulması nedeniyle yapılan konu ile ilgili çalışmaların yok denecek kadar az olduğu dikkat çekmektedir (Sönmez vd., 2009; Dinçer vd., 2011; Tilki 2011). Yapılan literatür incelemesinde alandaki çalışmalarının tamamına yakınının dersin yürütülmesine ilişkin çalışmalardan oluştuğu konu ile ilgili öğretmen adaylarının ders ile ilgili öğrenci görüşlerine yer verilen çalışmaların oldukça sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bu durum THU dersi ile ilgili öğrenci görüşlerinin derinlemesine araştırıldığı nitel araştırmaların önemini bir kat daha artırmaktadır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu araştırma THU dersi hakkında Fen Bilgisi öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada öncelikle öğrenciler 12 gruba ayrılarak grupların ders kapsamında hazırlayacakları projeleri belirlemeleri istenmiştir. Projeler kapsamında yapılan çalışmalardan “Tema vakfının tanıtılması ile ilgili fidan dikme” ve “huzurevinde müzikli bir eğlence düzenlemek” etkinlikleri tüm sınıfın katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Diğer grupların yaptıkları projeler çalışmaları ise çalışmalar kapsamında çektikleri videolar ve fotoğraflar eşliğinde her hafta sırasıyla sınıfa sunularak ders yürütülmüştür.

2. METOT

Bu çalışmada özel durum yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem araştırılan problemin bir yönünün derinlemesine ve kısa sürede çalışılmasına imkân sağlamasıdır. Yöntemin en önemli avantajı ise bir problemin özel bir durumu üzerine yoğunlaşma fırsatı vermesidir (Cohen & Manion 1994; Wellington, 2000; Çepni, 2007). Bu yöntem ayrıca bir durumun özelliği üzerine odaklanır ve farklı veri toplama tekniklerinin bir arada kullanılmasına imkân sağlar. (Cohen & Manion 1994; Çepni, 2007).

Yürütülen çalışmada özel durum yönteminin seçilme nedeni Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümündeki öğrencilerin, Eğitim fakülteleri müfredatına 2006-2007 ders yılından itibaren eklenen THU dersi hakkındaki düşüncelerinin araştırılmasıdır.

2.1. Örneklem

Bu çalışma 2009- 2010 öğretim yılı bahar döneminde İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören ve THU dersini alan 12 öğrenci ile yürütülmüştür.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakatlardan yararlanılmıştır. Mülakat yapılacak öğrenciler ders kapsamında geliştirilen 12 proje grubunun her birinden rastgele seçilmiştir. Mülakata katılan öğrenciler araştırma etiği çerçevesinde

A,B,C,.....K kodları ile kodlanmıştır. Çalışma kapsamında öğrencilere 4 soru sorulmuş her bir öğrenci ile yapılan mülakat yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Çalışmada kullanılan mülakat sorularının hazırlanması sürecinde dersi yürüten 3 öğretim üyesinin görüşlerinden yararlanılmış, ayrıca birkaç öğrenci ile yapılandırılmamış mülakatlar düzenlenmiştir. Bu kapsamda ayrıca konu ile ilgili literatürden de yararlanılmıştır (Ayvacı & Akyıldız 2009; Özdemir & Tokcan 2010; Elma vd., 2010; Tilki 2011). Mülakatlar katılımcıların onayları alınarak ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir. Görüşmelerden sonra kaydedilen veriler metne dönüştürülmüştür. Mülakatlardan elde edilen veriler betimsel ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Betimsel analizde mülakat verilerinden öğrencilerin görüşleri anlamlılık ve önemlilik düzeyi dikkate alınarak analiz edilmiş ve gerekli yerlerde bazı ifadeler tırnak işareti içinde aynen verilerle düzenlenmiştir. İçerik analizinde ise elde edilen verilerden matris oluşturulmuştur. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla, bir metnin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik bir tekniktir (Büyüköztürk, 2004).

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde THU dersi ile ilgili öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesi amacıyla olarak yürütülen yarı yapılandırılmış mülakatlardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Mülakatlarda öğretmen adaylarına 4'er soru sorulmuş elde edilen veriler içerik ve betimsel analize tabi tutulmuştur. İçerik analizinden elde edilen verilerden 4 matris oluşturulmuştur. Elde edilen bulgular öncelikle mülakat sorusu yazılıp ardından öğretmen görüşlerine yer verilerek aşağıda sunulmuştur.

Soru 1. Sizce THU dersinin amaçları nelerdir?

Yapılan mülakatlarda öğretmen adaylarının soruya verdikleri cevaplar analiz edilerek sorunların "*tespit edilmesi*", "*sorunlara çözüm yolları geliştirmek*", "*bilinçli birey olmak*", "*sorumluluk sahibi öğretmen olmak*", "*topluma hizmet etmek*", "*hizmet kalitesinin anlaşılması*", "*hayatı okula taşımak*" kodları kullanılarak Tablo 1'deki matris oluşturulmuştur.

Tablo 1. Öğretmenlerin adaylarının THU dersinin amaçlarına dair görüşleri

Ö.A.K	Sorunların tespit edilmesi	Sorunlara çözüm yolları geliştirmek	Bilinçli birey olmak	Sorumluluk sahibi öğretmen olmak	Toplumda hizmet etmek	Hizmet kalitesinin anlaşılması	Hayatı okula taşımak
A	*	*					
B	*	*	*			*	
C			*	*			
D			*		*		
E	*				*	*	
F			*			*	*
G	*	*	*			*	
H	*	*		*			
I	*	*					
İ	*	*	*	*			
J	*	*		*	*		
K			*			*	

Ö.A. K: Öğretmen Adayı Kodu

THU dersinin amaçları ile ilgili olarak öğretmen adaylarından görüşlerinin yer aldığı Tablo 1' de yer alan matris incelendiğinde; 12 öğretmen adaylarının 8 tanesinin "sorunların tespit edilmesi", 7 tanesinin "sorunlara çözüm yolları geliştirmek" ve "bilinçli birey olmak" ifadelerini kullanarak soruyu cevapladıkları görülmektedir. Aynı soruyu cevaplarırken "hizmet kalitesinin anlaşılması" ifadesine 5 öğretmen adayının görüşleri arasında rastlanırken "sorumluluk sahibi öğretmen olmak" ifadesi 4 aday tarafından kullanılmıştır. "Hayatı okula taşımak" ifadesi ise 1 öğretmen adaylarının görüşleri arasında yer almaktadır. Ayrıca bu soruyla ilgili öğretmen adaylarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Çalışmada A adayı dersin amacını "toplumda problem teşkil eden sorunları belirlemek, bu sorunları topluma yararlı olacak şekilde çözüme kavuşturmak yani toplumun ihtiyaçlarını karşılayan çalışmalar yürütmek" şeklinde belirtmiştir. Soru ile ilgili B,F ve G öğretmenlerinin görüşleri ise aşağıdaki gibidir.

B adayı; *Dersin amacı toplumda var olan fakat göz önünde bulundurulmayan veya bizim duyarsız kaldığımız konularda bilinçlenmek ve bu yönde hizmet etmektir. Bu çalışmalar hizmet kalitesinin anlaşılmasını da sağlar.*

F adayı; *“ Bence TKY dersinin amacı hayatı okula taşımaktır. Toplumdaki olayları görmezden gelmeden bilinçli bir birey olarak hayatın farkına varabilmektir”*

G adayı; *“Bu dersin amacı öncelikle bilinçli birey olmaktır. Toplumla ilgili kurumlardaki sorunları belirlemek, bunlara çözümler üretmek ve toplumda yer alan kurumlardaki hizmet kalitesi hakkında bilgi sahibi olmaktır. Mesela biz yaptığımız çalışmada bazı çocuk esirgeme kurumlarında kalan çocukların parasal anlamda hiçbir sıkıntısı olmadığını onların ihtiyaçlarının sevgi ve şefkat olduğunu anladık”*

Soru 2. Size göre yürütülen THU dersi amaçlarına ulaştı mı?

Yapılan mülakatlarda öğretmen adaylarının soruya verdikleri cevapları analiz edilerek “Amacına ulaştı”, ve “Kısmen amacına ulaştı” kodları kullanılarak Tablo 2’deki matris oluşturulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin adaylarının THU dersinin amaçlarına ulaşıp ulaşmadığına dair görüşleri

Ö.A. K	A	B	C	D	E	F	G	H	I	İ	J	K
Amacına ulaştı	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Kısmen amacına ulaştı	*							*			*	

Ö.A. K: Öğretmen Adayı Kodu

Tablo 2’de görüldüğü üzere A,H ve J adayları dersin amacına kısmen ulaştığını belirtirken diğer adaylar dersin amacına ulaştığı görüşündedir. Dersin kısmen amacına ulaştığı belirten A,H ve J adaylarının soru ile ilgili olarak görüşleri aşağıda verilmiştir.

A adayı; *“Birincisi bazı çalışmalar biraz baştan savmaydı. Mesela özel ve devlet hastanelerinin karşılaştırıldığı çalışma özenilmeden hazırlanmıştı. İkincisi ise çalışmaların tam anlamıyla amacına ulaşması bazı durumlarda sizin elinizde olmayabiliyor. Mesela huzurevi çalışanları yemelerinden memnun değildi ama biz onların bu soruna çözüm*

bulamıyorsak o zaman çalışmamız tam anlamıyla amacına ulaşmış sayılamaz”

H adayı; “Amacına kısmen ulaştı diyebiliriz. Bu uygulamalar sayesinde toplumdaki sorunlar hakkındaki farkındalığımız arttı aslında. Ama uygulamaların yürütülmesi grup üyelerinin çalışmasına, koyuya olan ilgilerine ve çalıştıklarına konuya bağlı birazda. Bence bazı çalışmalarda dersin amaçları tamamen gerçekleşirken bazı çalışmalarda tam anlamıyla gerçekleşmedi”

Örnek verebilir misin?

“Mesela çocuk esirgeme kurumundaki öğrencilerin yaşadığı şartları bu çalışma ile öğrendik. Ama bu tarz kurumlar istedikleri ölçüde size kendilerini yansıtmıyorlar. Siz böyle amatör bir çalışma ile onların sorunlarını öğrenip, çözüm önerileri getiremezsiniz”

J adayı; Bu dersin amacına ulaşması seçilen konu ve harcanılan çaba ile ilişkili. Eğer konumuz genel sorunları kapsıyor ise bu sorunların özümüne ulaşması bizim çalışmalarımızla mümkün olmayacaktır. Ama daha bilinçli öğretmenler yetiştirilmesi dersin amacına ulaştığını düşünüyorum.

Soru 3. THU dersinin size kazandırdıkları neler oldu?

Öğretmen adaylarının ilgili soruya verdikleri cevaplar analiz edilerek “duyarlılığın arttırılması”, “bazı kurumlar hakkındaki düşüncelerin değişmesi”, “bazı değerlerin yeniden kazanılması” , “toplumdaki sorunlar hakkında bilinçlenmek”, “toplumdaki sorunlara beraberce çözüm üretilmesi”, “manevi açıdan rahatlamak” kodları kullanılarak Tablo 3’deki matris oluşturulmuştur.

THU dersinin öğretmen adaylarına kazandırdıklarına dair görüşlerinin yer aldığı Tablo 3’deki matris incelendiğinde; 12 öğretmen adayının 7 tanesinin “duyarlılığın arttırılması”, 6 tanesinin “toplumdaki sorunlar hakkında bilinçlenmek” ve “toplumdaki sorunlara beraberce çözüm üretilmesi” ifadelerini kullanarak soruyu cevapladıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının 5 tanesinin ise “bazı kurumlar hakkındaki düşüncelerin değişmesi”, ve “manevi açıdan rahatlamak” ifadelerinden birini veya birkaçını kullanarak konu ile ilgili düşüncelerini dile getirmişlerdir. “Bazı değerlerin yeniden kazanılması” düşüncesi ise 12 öğretmen adayının sadece 3’nün ifadelerinde yer almaktadır.

Tablo 3. Öğretmenlerin adaylarının THU dersinin kendilerine kazandırdıklarına dair görüşleri

Ö.A. K	Duyarlılığın artırılması	Bazı kurumlar hakkındaki düşüncelerin değişmesi	Bazı değerleri yemiden kazanılması	Toplumdaki sorunlar hakkında bilinçlenmek.	Toplumdaki sorunlara beraberce çözüm	Manevi açıdan rahatlamak
A	*	*				
B	*		*			
C				*		
D	*			*	*	*
E				*	*	*
F	*	*				
G		*			*	
H		*		*	*	
I	*	*	*		*	*
İ				*	*	*
J	*		*	*		*
K	*					

Ö.A. K: Öğretmen Adayı Kodu

THU dersinin size kazandırdıkları neler oldu? Yönündeki soruyu A öğretmeni; *"Bu ders sayesinde topluma karşı duyarlılığımız arttı. Ayrıca bazı kurumlar hakkındaki fikirlerimizde değişiklikler oldu. Mesela bu ders sayesinde Ağrı çocuk esirgeme kurumunun şartlarının oldukça iyi olduğunu fark etme fırsatı bulduk. Buradaki çocukların tek eksikleri manevi yönden Yoksa gerek maddi gerek eğitim imkânları oldukça iyi"* ifadelerini kullanarak soruyu cevaplamıştır. Aynı soru ile ilgili D öğretmenin görüşleri ise aşağıdaki gibidir.

"Bu ders bizim toplumdaki sorunlar hakkında bilinçlenmemize ve bu sorunlara nasıl çözümler bulabiliriz noktasında düşünmemize olanak sağladı. Bu durum manevi açıdan insanı rahatlatıyor. Ayrıca bütün fakültelerde bu ders zorunlu hale getirilmeli çünkü bence okuyan kesim halkın sorunlarını unutuyor"

Soru 4. Bu dersin yürütülmesi sırasında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?

Çalışma kapsamında yapılan mülakatlarda öğretmen adaylarının soruya verdikleri cevaplar analiz edilerek *"izinler ile ilgili karşılaşılan güçlükler"*, *"kurum yetkililerinin çıkardığı engeller"*, *"personel engeli"*,

“grup üyelerinin bazılarının görevden kaçması”, “hizmet alan kişilerin tanınmak istenmemesi”, “hava ve ulaşım zorluğu” kodları kullanılarak Tablo 4’deki matris oluşturulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlerin adaylarının dersin yürütülmesi sırasında karşılaştıkları güçlüklerle dair görüşleri

Ö.A. K	İzinlerle ilgili karşılaşılan güçlükler	Kurum yetkililerinin çıkardığı engeller	Personel engeli	Hizmet alan kişilerin tanınmak istememesi	Grup üyelerinin bazılarının görevden kaçması	Hava şartları ve ulaşım zorluğu
A	*	*				
B	*	*				
C	*				*	
D		*	*	*		
E						*
F						
G	*	*				
H	*	*		*		
I						*
İ		*	*			
J	*	*	*		*	
K					*	*

Ö.A. K: Öğretmen Adayı Kodu

Dersin yürütülmesi sırasında öğretmen adaylarının karşılaştıkları güçlüklerle dair görüşlerinin yer aldığı Tablo 4’deki matris incelendiğinde en fazla karşılaştıkları güçlüğü 7 öğretmen adayının soruya dair görüşlerinde yer alan “Kurum yetkililerinin çıkardığı engeller” ifadesi olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan 12 öğretmen adayından 6’sı “izinler ile ilgili karşılaşılan güçlükler”, 4’ü grup üyelerinin bazılarının görevden kaçması, 3’ü “personel engeli” ve “hava şartları ve ulaşım zorluğu” ifadelerinden birini veya birkaçını kullanarak soruyu cevaplamışlardır. “Hizmet alan kişilerin tanınmak istenmemesi” ifadesi ise 2 öğretmen adayının görüşlerinde yer almıştır (Tablo 4).

Çalışmada A adayı; “Özellikle kurum müdürleri çalışma izni konusunda bizi oldukça zorladılar. Ayrıca kurumlarda çalışan yetkililer eksiklerinin toplum tarafından öğrenilmesini engellemek için bize oldukça zorluklar çıkardılar. İyi şeyleri gösterdiler. Eksiklikleri göstermemize izin vermediler” şeklinde soruyu cevaplandırırken E ve H öğretmenlerinin görüşleri ise aşağıdaki gibidir

E öğretmeni; *Bizim çalışmamız köy okullarını kapsadığından ulaşım ile ilgili bazı sorunlar yaşadık. Çünkü köy yolu aşırı yağın kar nedeniyle kapanmak üzere idi. Birkaç kez kara battık oysa köy Ağrı merkeze sadece 24 km uzaklıktaydı. Bunun dışında bir zorluk yaşamadık.*

H öğretmeni; *Bence bu dersin yürütülmesinde fakülte yönetimine büyük iş düşüyor. Özellikle bu ders için ders yılı başlamadan uygulamaların yapılacağı kurumlardan izinler alınmış olmalı. Aksi takdirde ders amacına ulaşamıyor. Zaten kurum yetkilileri bu konuda yeterince zorluk çıkarıyor. Bazı durumlarda çalıştığınız kurumdan hizmet alanlarda sizi Sıcak karşılamıyor. Çünkü tanınmak istemiyor.*

4. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

THU dersini alan öğretmen adaylarının ders hakkındaki görüşlerinin belirlenmesinin amacıyla yapılan bu çalışmada dersin amacı ilgili olarak öğretmen adaylarının çoğunun toplumdaki sorunların tespit edilmesi, sorunlara çözüm yolları geliştirilmesi ve bilinçli birey olmak noktalarında fikir birliğinde oldukları saptanmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının topluma hizmet etmek, hizmet kalitesinin anlaşılması, hayatı okula taşımak ifadelerini de soruyu cevaplamak için kullandıkları belirlenmiştir. İlgili literatürde dersin öğretmen adaylarının, topluma hizmet etmeye yönelik çalışmaların uygulanmasına yönelik temel bilgi ve becerileri kazanabilmeleri için planlanan bir ders olduğu bildirilmekte bu ders ile öğretmen adaylarının toplumsal duyarlılık ve farkındalıklarının desteklenmesinin yanı sıra toplumsal sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara çözüm üretmeye yönelik projeler hazırlamasının amaçlandığı vurgulanmaktadır (Kamer vd.,2009; Coşkun, 2009; Sönmez vd., 2009). Dolayısıyla çalışmadan elde edilen öğretmen adaylarının dersin amaçları ile ilgili düşüncelerinin ilgili literatür ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Bu durumun yanısıra sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin tutumlarının diğer bölümler ile karşılaştırılması amacıyla Çoban vd (2010) tarafından yürütülen bir araştırmada öğretmen adaylarının derse yönelik algılarının anabilim dallarına göre farklılaşmaya neden olacağı belirtilmektedir. Bu farklılığın ise THU dersinin uygulamalarının farklı branşlardaki

anabilim dallarına farklı etkinlikler ile gerçekleştirilmesinden kaynaklandığı vurgulanmaktadır (Çoban vd., 2010).

Çalışmada öğretmen adaylarının çoğunun dersin amaçlarına ulaştığı görüşünü paylaştığı görülmektedir. Bunun yanı sıra dersin amaçlarına kısmen ulaştığını belirten az sayıdaki öğretmen adayının bazı toplumsal sorunların yürütülen çalışmalarla çözülemeyeceği ve özensiz çalışmalara dikkat çektiği de belirlenmiştir. Ayvacı & Akyıldız (2009) tarafından yapılan çalışmada dersi alan öğretmen adaylarının ders kapsamında yaptıkları etkinliklerle toplumsal sorunlara çözüm üretmedikleri ve toplumun sorunlarının aşılmasında kendilerini yeterli görmedikleri rapor edilmiştir. Özdemir & Tokcan (2010) tarafından yapılan diğer bir çalışmada ise çalışmada ders kapsamında yürütülen uygulamalarda bazı grup üyelerinin görevlerini tam olarak yerine getirmemesi ile ilgili sorunlara değinilmiş bu durumun dersin amaçlarına ulaşması noktasında aksamalara neden olduğu rapor edilmiştir. Bu bulgular ışığında eğitim fakültelerinde yürütülen THU dersinin amaçlarına ulaştığı söylenebilir. Ders kapsamında yürütülen bazı uygulama çalışmalarında her zaman nihai çözümlere ulaşılmasa da çalışmalar sayesinde öğretmen adaylarının toplumla sürekli iç içe olmaları sağlanmakta bu etkileşim ise onların toplumsal bilinç ve sorumluluklarının artmasına çok önemli katkılar sağladığı düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında THU dersinin öğretmen adaylarına topluma karşı duyarlılığın artırılması, toplumdaki sorunlar hakkında bilinçlenmesi ve toplumdaki sorunlara beraberce çözüm üretilmesi noktalarında yardımcı olduğu belirlenmiştir. Çalışma kapsamında dersin bazı öğretmen adaylarının *manevi açıdan rahatlmasına ve bazı değerlerin yeniden kazanılması da* olanak sağladığı belirlenmiştir. Konu ile ilgili Moely vd. (2002)'nin yaptığı deneysel çalışmada, topluma hizmet uygulamalarına katılan öğrencilerin toplumsal ve vatandaşlıkla ilgili tutumlar edindikleri, kişiler arası ve problem çözme becerileri kazandıkları ve toplumsal sorumluluk becerilerinin arttığı belirlenmiştir. Elma vd. (2010) tarafından öğretmen adaylarının THU dersine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla yapılan nicel bir çalışmada adayların sosyalleşme boyutunda en fazla katıldıkları maddelerin sırasıyla *“Farklı yaş gruplarından insanlarla*

iletişim kurma olanağı buldum" (=4.27), "Bu dersin toplumsal dayanışmaya katkı sağladığını düşünüyorum" (=4.16), "Bu dersin toplumun farklı kesimleriyle buluşma imkânı sağladığını düşünüyorum" (=4.15), "Toplumun bir ferdi olarak üzerime düşen sorumlulukların farkına vardım" (=4.02) ve "Toplumsal sorunlara çözüm önerileri getirebileceğimin farkına vardım" (=4.01) ifadeleri olduğu saptanmıştır. Konu ile ilgili Sönmez (2010) tarafından yapılan başka bir çalışmada THU dersinin öğretmen adaylarında toplumsal olaylara duyarlı olma ve topluma karşı daha bilinçli bir birey olma becerilerinin gelişmesine önemli katkılar sağladığı rapor edilmiş, dersin eğitim fakültelerine konulmasının yerinde bir adım olduğu belirtilmiştir. Yürütülen çalışmadan edilen ve literatürle paralellik gösteren bu sonucun öğretmen adaylarının araştırmacı, katılımcı, paylaşımcı, insana, ülkeye ve çevreye duyarlı, düşünen ve üretken bireyler olarak yetiştirmesine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü teknolojinin hızla geliştiği, bilginin hızla arttığı, günümüzde, öğretilen yeterlikler de değişmekte bu kapsamda öğretmenlerin görev ve sorumlulukları okul ve sınıfla sınırlı tutulmamakta; öğretmenlere yetişkinleri eğitme ve okul çevre ilişkilerini geliştirme gibi topluma yönelik daha kapsamlı görev ve sorumluluklar da yüklenmektedir.

Çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç dersin uygulama aşamasında öğrencilerin karşılaştıkları güçlüklerin fazla olduğudur. Özellikle projelerin hayata geçirilmesinde kurum yetkililerinin çıkardığı engellerin, dersin yürütülmesinde öğretmen adaylarının karşılaştığı en önemli sorunlardan olduğu dikkat çekmektedir. Uygulama yürütülecek kurumlarda izinlerle ilgili karşılaşılan güçlüklerinde adaylarının sıklıkla karşılaştıkları önemli sorunlardan olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra grup üyelerinin *bazılarının görevden kaçması, personel engeli, hizmet alan kişilerin tanınmak istememesi, hava şartları ve ulaşım zorluğu* çalışmada adaylarının karşılaştıkları diğer güçlüklerden olduğu çalışmada saptanmıştır. Dinçer vd., (2011) tarafından yapılan bir çalışmada THU dersinin uygulanması aşamasında karşılaşılan zorluklar dile getirilerek dersin daha etkin yürütülmesi noktasında bu engellerin aşılması gerektiği rapor edilmiştir. Konu ile ilgili Özdemir, & Tokcan (2010) ve Ayvacı & Akyıldız (2009) tarafından yapılan çalışmalarda dersin uygulaması

ile ilgili farklı bölümlerdeki öğretmen adaylarının farklı sorunlarla karşılaştıkları ifade edilmiş; izin alamama, bürokratik engeller, gidilen kurumla bağlantı kurulamama ve kurum yetkililerinin kendilerine bazı konularda yardımcı olunmaması bu sorunlar arasında belirtmiştir.

5.ÖNERİLER

Yüksek Öğretim Kurulu eğitim fakültelerinde uygulanan programlarında güncelleme çalışmaları kapsamında 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren 4. sınıflarda okutulmaya başlanan THU dersinin ile öğretmen adaylarından toplumun güncel sorunlarını belirlemeleri ve çözüm üretmeye yönelik projeler geliştirmeleri; böylece topluma hizmet etme bilinci kazanmaları beklenmektedir. Bu amaçların gerçekleşmesi noktasında dersin uygulama aşamasının etkili yürütülmesi yolundaki engellerin ortadan kaldırılması şarttır. Bu kapsamda öncelikli olarak öğretmen adayı, öğretim elemanı, fakülte ve kurum arasındaki ilişkilerin ve işbirliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu maksatla ders kapsamındaki uygulamaların yürütülmesinde üniversitelerin uygulamaların yürütülebileceği muhtemel kurumlarla karşılıklı hazırlayacağı protokollerin, öğrencilerin çalışma yapabilme izninin yanı sıra uygulamaların yürütülmesinde yaşadıkları sıkıntıların çözümlüne önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca fakülte anabilim dallarını ve yönetiminin de öğrencilerin yaptıkları çalışmaları desteklemeleri, karşılaştıkları sorunları çözmeleri ve ihtiyaçlarını (ulaşım, parasal konular vb.) karşılamalarının dersin amacına hizmet etmesi bakımından oldukça önemli olduğu unutulmamalıdır. THU dersinin etkili bir şekilde uygulanmasında öğretim elemanlarına da önemli görevler düşmektedir. Öncelikle dersi veren öğretim elemanlarının bu ders kapsamında görev ve sorumluluklarını tam olarak bilmeleri esastır. Diğer lisans derslerinden oldukça farklı olan bu dersin her dönem aynı öğretim elemanı tarafından verilmesinin sorunun çözümüne katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca dersin uygulayıcıları olan öğretmen adaylarının dersin kazanımlarını içselleştirebilmeleri için dersin önemine inanmaları, ders ile ilgili görev ve sorumluluklarını tam olarak yerine getirmeleri ve uygulamalara katılmaları gerekmektedir. Bu noktada öğretmen adaylarının öğretim elemanları,

bölüm veya fakülte yönetimi tarafından motive edilmesinin dersin etkili olarak yürütülmesine önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bunun dışında yüksek öğrenim kurumlarında dersin daha etkili olarak işlenmesi ve gerekli çalışmaların organize edilebilmesi için fakülteler bünyesinde koordinatörlükler kurulması ve ders kapsamında yapılan etkinliklerinin yılsonunda yapılacak bir bilgilendirme çalışması ile diğer öğretim elemanlarına ve öğrencilere sunulmasının da dersin amaçlarına daha etkili biçimde ulaşmasına yardımcı olacağı açıktır.

KAYNAKLAR

- Ayvacı, H., Ş., ve Akyıldız, S. (2009). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Bireye ve Topluma Kazandırdıkları ve Toplumun Beklentileri. *Milli Eğitim*, 38(184), s102-119.
- Büyüköztürk, Ş., 2004. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, 4. Baskı, Ankara, Pegem Yayıncılık, s.195
- Cohen, L. ve Manion, L. (1994). *Research Methods in Education*. (Fourth Edition), Newyork: Rutledge.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş* (Gözden geçirilmiş baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çoban, B., Kaşkaya A., ve Ö. Ağırbaş (2010), *Sınıf Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine İlişkin Tutumların Diğer Bölümler ile Karşılaştırılması* (Erzincan Üniversitesi Örneği), 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Elazığ, s.488.
- Çoşkun, H., (2009). *Topluma Hizmet Uygulamaları*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Dinçer Ç. Ergül A., Şen M. ve Çabuk B., (2011). Bir topluma hizmet uygulaması örneği: "Haydi Kavram Oyuncaklarıyla Oynayalım" *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Ocak:(19),(1) s.19-38
- Elma, C., Kesten, A., Kıroğlu, K., Uzun, E. M., Dicle, A. N., & Palavan, Ö. (2010). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin alguları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 16(2), s-231-252.
- Hatcher, J. A. ve Erasmus, M. A. (2008). Service-learning in the United States and South Africa: A comparative analysis informed by John Dewey and Julius Nyerere, *Michigan Journal of Community Service Learning*, 15(1), s-49-61

-
- Hamedoğlu, M.A. (2002). İlköğretimde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanmasında Görülen Engeller (Sakarya İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kamer, S. T., Alabaş R., Çitil M., Dilek D. ve Polat Ü., (2009). Topluma Hizmet Uygulamaları I. Baskı Ekim, Pegeme Akademi Yayıncılık Ankara.
- Moely, B.E., McFarland, M., Miron, D., Mercer, S., & Ilustre, V. (2002). Changes in College Students' Attitudes and Intentions for Civic Involvement as a Function of Service-Learning Experiences, *Michigan Journal of Community Service Learning*, 7, s-18-26.
- Özdemir, S., M. ve Tokcan H., (2010). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi Selçuk Üniversitesi *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi* (30), s 41-61.
- Sönmez Ö. F., Çetin T. ve Aksoy B., (2009), Topluma Hizmet Uygulamaları I. Baskı Ekim, Pegeme Akademi Yayıncılık Ankara.
- Tilki F., (2011). Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Alan Öğrencilerin Topluma Hizmet Uygulamaları Dersini Algılama Düzeyleri (Sakarya İli Örneği) Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- URL 1., (2008). Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Topluma Hizmet Uygulamaları Rehberi Kayseri, 13.2. 2008. <http://egitim.erciyes.edu.tr/formlar/thu.pdf>
- Yıldırım A., Kaya Ö.,M., ve Kaya S., 2011 Topluma Hizmet Uygulamaları, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını NO: 2271 Açıköğretim Fakültesi Yayını NO: 1268
- Wellington, J., (2000). Educational Research, Continuum, London and New York.
